

GIBANJE ŽIVALSKIH KUŽNIH BOLEZNI V LETIH 1999 IN 2000

Movements in Contagious Animal Diseases in 1999 and 2000

Breda Hrovatin*, Zoran Kovac**

UDK 619:616.9(497.4)»1999/2000«

Povzetek

Spremljanje zdravstvenega stanja živali glede kužnih boleznih predstavlja v svetu in pri nas osnovo za pripravo strokovnih analiz, ki so podlaga za načrtovanje preventivnih ukrepov in ukrepov, ki jih veterinarska služba izvaja v primeru pojave določene bolezni. Za pridobivanje podatkov je izdelan sistem, podprt z računalniškimi programi, ki ga v Sloveniji že nekaj let uspešno uporabljamo.

V preteklih dveh letih lahko ocenimo, da je zdravstvena situacija ugodna pri večini domačih živali, kar je nedvomno posledica rednega izvajanja preventivnih ukrepov, ki zajemajo vse pomembnejše bolezni in razmeroma veliko število živalske populacije. Ob tem moramo omeniti tudi stroge uvozne pogoje in nadzor nad izvajanjem karantene za vse uvožene živali.

Za predstavitev stanja glede živalskih kužnih boleznih smo se omejili na bolezni, ki se po naravni poti prenašajo z živali na ljudi – zoonoze, in na posebno nevarne kužne bolezni živali, ki pa jih v preteklih dveh letih v Sloveniji nismo ugotovili.

Abstract

In Slovenia and world-wide, the monitoring of animal health status in connection with contagious animal diseases represents a basis for expert analyses needed for planning preventive measures and intervention measures by veterinary services in cases of contagious disease outbreaks. A computerized data collection system was set up and has been successfully used for a number of years in Slovenia. In the past two years, the overall health status of domestic animals in Slovenia may be assessed as favourable, which is clearly the result of the regular implementation of preventive measures, which cover all major diseases and a comparatively large share of the animal population. Strict import control and the supervision of the consistent application of quarantine measures for all imported animals are of major importance as well.

Our presentation of animal health status from the viewpoint of contagious diseases is limited to diseases that are transmissible from animals to humans – the zoonoses and the compulsorily notifiable animal diseases; the latter have not been detected in Slovenia in the past two years.

Uvod

Za uspešno preprečevanje in zatiranje živalskih kužnih boleznih je treba izdelati sistem spremljanja in nadzora v državi. Tak sistem mora temeljiti na strokovnih ocenah podatkov iz preteklosti in na pripravi strokovnih podlag. Upoštevati je treba naloge in obveznosti veterinarstva pri varovanju zdravja ljudi in živali v skladu z državnimi in mednarodnimi standardi.

Odnos do živalskih kužnih boleznih v državi je odvisen od epidemioloških razmer v državi in v svetu. Stanje na tem področju se je v zadnjih desetletjih spreminjalo predvsem zaradi:

- intenziviranja živinorejske proizvodnje,
- želje proizvajati ceneje,
- želje proizvajati nove proizvode,
- razvoja novih sistemov proizvodnje,
- povečanja števila nekaterih vrst živali.

Z namenom zgodnjega odkrivanja in preprečevanja živalskih kužnih boleznih imamo v Sloveniji vzpostavljen sistem rednega nadzora, ki ga vsako leto pripravi Veterinarska uprava Republike Slovenije, predpiše pa minister pristojen za veterinarstvo. Program nadzora je predpisan z letno Odredbo o izvajanju preventivnih cepljenj in diagnostičnih ter drugih preiskav živali. Predpisane ukrepe izvajajo pooblaščenec veterinarske organizacije in o izvedenih preventivnih cepljenjih oz. diagnostičnih preiskavah obveščajo veterinarsko inšpekcijo, ki nadzira izvajanje. Podatki o rezultatih preiskav se zbirajo mesečno oz. dnevno, odvisno od narave bolezni.

Na področju zdravstvenega varstva živali in ljudi pred boleznimi, ki ogrožajo hkrati več vrst živali, lahko pa tudi ljudi, se poleg priporočil Mednarodnega urada za kužne bolezni (Office international des epizooties – OIE) (Manual...), smernic EU in drugih mednarodnih določil in splošnih ukrepov za preprečevanje kužnih boleznih po Zakonu o veterinarstvu izvajajo ukrepi, ki jih predpisujejo Navodila o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje, zatiranje in izkoreninjenje posameznih kužnih boleznih. Na podlagi Pravilnika o razvrstitvi živalskih kužnih boleznih, določitvi načina in postopka obveščanja ter določitvi laboratorijskih testov in metod delimo kužne bolezni živali na tri skupine in skupino zoonoz, in sicer glede na vrsto infekcije in ukrepe, ki so potrebni za njihovo preprečevanje in zatiranje. V prvo skupino spadajo bolezni, ki so slabo nalezljive. Širjenje teh boleznih v reji oz. med rejami se lahko prepreči z ustreznimi veterinarsko-sanitarnimi ukrepi. Prijavljanje poteka enkrat mesečno. V drugo skupino spadajo bolezni, ki so nalezljive. Te bolezni se v državi pojavljajo občasno in povzročajo ekonomsko škodo. Metode preprečevanja pojavov in širjenja teh boleznih so poznane in jih izvajamo. V primeru okuženosti reje se prepove ali omeji promet z živalmi, izdelki in surovinami živalskega izvora. Prijavljanje se izvaja dnevno, po potrditvi bolezni. V tretjo skupino spadajo bolezni, ki so zelo nalezljive. Povzročajo velike ekonomske škode v državi in ogrožajo obstoj posamezne živalske vrste. V primeru okuženosti reje se živali neškodljivo uničijo, prepove se promet z živalmi, izdelki in surovinami živalskega izvora. Vsak sum na bolezen je treba takoj prijaviti na Veterinarsko upravo RS. V skupino zoonoz spadajo bolezni, ki so nevarne ljudem in živalim in se po naravni poti prenašajo z živali – vretenčarjev na ljudi in obratno.

* mag., Veterinarska uprava Republike Slovenije, Parmova 53, Ljubljana, breda.hrovatin@gov.si

** mag., Veterinarska uprava Republike Slovenije, Parmova 53, Ljubljana, zoran.kovac@gov.si

Zdravstveno stanje živali

Bolezni tretje skupine

šifra bolezni	ime bolezni	leto zadnjega zbruha
A010	slinavka in parkljevka	1968
A020	vezikularni stomatitis	nikoli ugotovljeno
A030	vezikularna bolezen prašičev	nikoli ugotovljeno
A040	goveja kuga	1883
A050	kuga drobnice	nikoli ugotovljeno
A060	pljučna kuga goved	nikoli ugotovljeno
A070	vozlčasti dermatitis	nikoli ugotovljeno
A080	mrzlica doline Rift	nikoli ugotovljeno
A090	bolezen modrikastega jezika	nikoli ugotovljeno
A100	osepnice ovac in koz	nikoli ugotovljeno
A110	konjska kuga	nikoli ugotovljeno
A120	afriška prašičja kuga	nikoli ugotovljeno
A130	klasična prašičja kuga	1996
A150	kokošja kuga	nikoli ugotovljeno
A160	atipična kokošja kuga	1991

Zoonoze

Vranični prisad

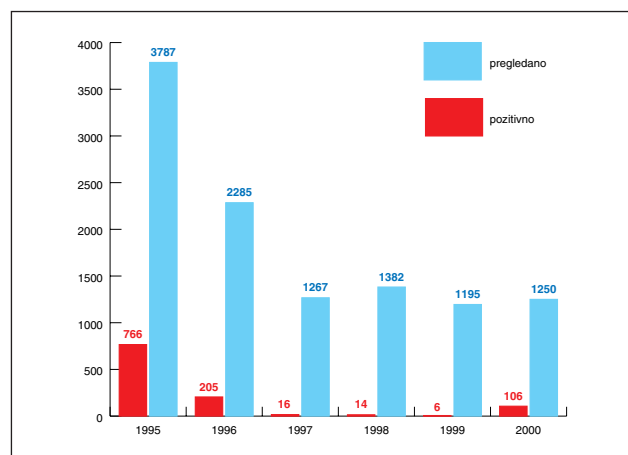
V Sloveniji so določena področja, kjer se je bolezen v preteklosti pojavljala. Na področjih, kjer je bila ugotovljena v zadnjih 50 letih, se izvaja preventivno cepljenje dovzetnih domačih živali. Zadnji primer je bil leta 1983 na področju občine Kamnik. V letu 1999 in 2000 ni bil prijavljen noben primer vraničnega prisada.

Steklina

Steklina se v Sloveniji pojavlja od leta 1973. Od leta 1980 je prisotna med divjimi živalmi, posamezni primeri se pojavljajo tudi med domačimi, necepljenimi živalmi. Vsi psi, stari nad 4 mesece, morajo biti enkrat letno cepljeni. Cepljenje

Preglednica 1. Število pregledanih in pozitivnih živali v obdobju 1995–2000*

Table 1. Number of examined and positive animals in the period from 1995 to 2000

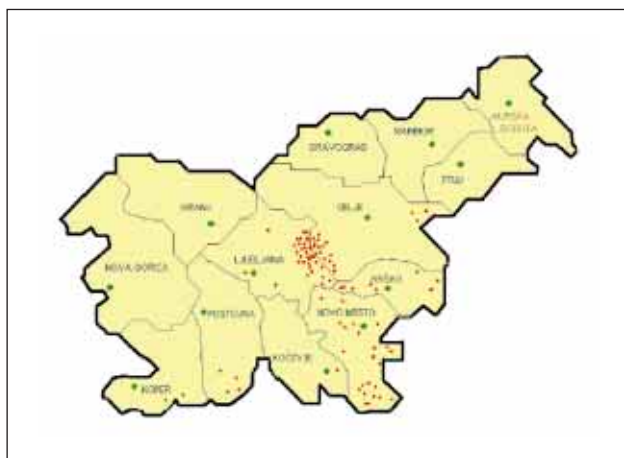


* Za leto 2000 so podatki do konca novembra

se opravlja tudi pri govedu, drobnici in kopitarjih, ki so na paši celo pašno sezono. Leta 1989 smo pričeli z oralno imunizacijo lisic, ki je v začetku potekala ročno (vabe so polagali lovci), od leta 1995 pa v spomladanskem in jesenskem obdobju na področju cele države.

Positivni rezultati omenjene metode so se stopnjevali in dosegli vrh leta 1999, ko smo zabeležili 6 primerov stekline. V letu 2000 ugotavljamo, da se je pojavnost bolezni povečala, tako da smo imeli do konca novembra 106 pozitivnih primerov, od tega 96 lisic, 2 psa, 2 mački, ostale divjadi pa 6.

Vzrok večjega števila pozitivnih živali je povečana populacija lisic, ki se kaže predvsem na jugu države.



Slika 1 in 2. Steklina v Sloveniji v letih 1999 in 2000
Figure 1 and 2. Rabies in Slovenia in 1999 and 2000

Mehurjavost

Na podlagi predpisov o nadzoru živilskih obratov, veterinarsko-sanitarnih pregledih in o pogojih zdravstvene usreznosti živil in surovin živalskega izvora je treba opraviti veterinarsko-sanitarni pregled mesa klavnih živali in uplenjene divjadi, ki je namenjeno za javno potrošnjo. Pojav hidatidnih cist tako občasno ugotavljamo pri govedu, v večini primerov pa pri prašičih.

V letu 1999 je bilo tako ugotovljenih 637 primerov, kar predstavlja 0,12 % vseh zaklanih prašičev, ki so bili pod veterinarsko kontrolo. V preteklem letu beležimo manjše število primerov (0,03 %). Pri govedu se bolezen redko pojavlja.

Trihineloza

V Sloveniji se vzorci zaklanih prašičev rutinsko preverjajo na prisotnost ličink *Trichinella spiralis* z uporabo kompresijske metode oz. metode umetne prebave.



Slika 3 in 4. Mehurjavost v Sloveniji v letih 1999 in 2000
Figure 3 and 4. Echinococcosis in Slovenia in 1999 and 2000

Na podlagi teh preiskav v letih 1999 in 2000 parazita nismo ugotovili v nobenem primeru. Zadnji primer trihineloze je bil pri divjem prašiču potrjen leta 1996, pri domačem prašiču pa leta 1989. Po podatkih tudi v tem primeru žival ni bila slovenskega izvora.

Bruceloza

V to skupino uvrščamo *B. melitensis*, *B. suis* in *B. abortus*. V Sloveniji sistematično nadziramo bolezen pri govedu, plemenskih ovnih in kozlih, merjascih in plemenskih svinjah. V preteklih dveh letih povzročitelj bolezni ni bil izoliran.

Tuberkuloza

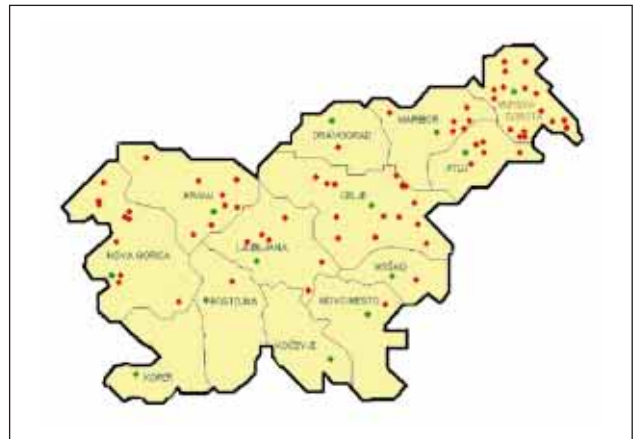
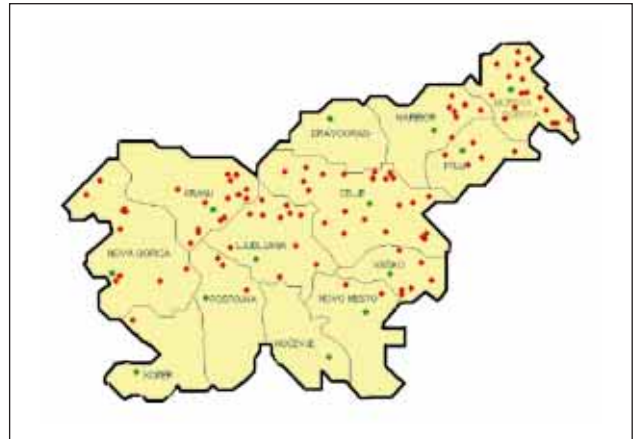
Leta 1999 je bil intradermalni test izveden pri 50 % vseh govedih, starejših od 6 tednov, leta 2000 pa pri 100 % vseh govedih, starejših od 6 tednov, ki izhajajo iz rej, iz katerih se oddaja mleko za javno potrošnjo. Pri sumljivih živalih so bili opravljeni dodatni testi z govejim in ptičjim tuberkulinom, oz. so bile živali izločene iz rej, odvzeti vzorci pa poslani na gojiščne preiskave. Na podlagi rezultatov teh preiskav povzročitelj tuberkuloze v nobenem primeru ni bil potrjen.

Ikričavost

Bolezen je v Sloveniji prisotna predvsem pri govedu. Ugotavlja se pri veterinarsko-sanitarnem nadzoru zaklanih živali. Leta 1999 je bila ugotovljena pri 0,17 %, leta 2000 pa pri 0,12 % pregledanih živali. Ob tem bi radi opozorili na t. i. »črne zakole«, ki predstavljajo potencialno nevarnost za okužbo ljudi.

Od zoonoz beležimo v Sloveniji še posamezne primere listerioze, predvsem pri drobnici v spomladanskem in jesen-

skem času, in mikrosporijo pri mačkah in psih, predvsem v mestnem okolju. Na podlagi sistematičnega nadzora ugotavljamo prisotnost serološko pozitivnih reaktorjev na leptospirozo, predvsem v populaciji konj, brez kliničnih znakov, značilnih za bolezen.



Slika 5 in 6. Ikričavost v Sloveniji v letih 1999 in 2000
Figure 5 and 6. Cisticercosis in Slovenia in 1999 and 2000

Sklepne misli

Ugotovimo lahko, da je situacija glede živalskih kužnih bolezni v Sloveniji ugodna. Za preprečevanje, ugotavljanje in zatiranje bolezni je predvsem pomembna dobra organiziranost veterinarske službe, pripravljene enotni načrti ukrepov, sodelovanje z drugimi institucijami in osveščenost rejcev, ki skrbijo za zdravje svojih živali.

Literatura:

1. Zakon o veterinarstvu. Uradni list RS, št. 82/94.
2. Pravilnik o razvrstitvi živalskih kužnih bolezni, določitvi načina in postopka obveščanja ter določitvi laboratorijskih testov in metod. Uradni list RS, št. 34/96.
3. Navodila o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje posameznih kužnih bolezni.
4. Odredba o izvajanju preventivnih ukrepov zaradi odkrivanja in preprečevanja živalskih kužnih bolezni v letu 1999. Uradni list RS, št. 80/98.
5. Odredba o izvajanju preventivnih cepljenj in diagnostičnih ter drugih preiskav živali v letu 2000. Uradni list št.10/00.
6. Poročilo o zdravstvenem stanju živali v letu 1999. Veterinarska uprava Republike Slovenije, Ljubljana, 1999.
7. Manual of standards for Diagnostic Tests and Vaccines.